

سواد تربیتی معلم و ارتقای کیفیت آموزش با کاربرست ساحت‌های ششگانه تربیت

معصومه حسن‌پور کهنمویی^۱، فاطمه جعفری کلیبر^۲

^۱ عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان تبریز، دکتری زبان و ادبیات فارسی (نویسنده مسئول)

^۲ دکتری زبان و ادبیات فارسی استادیار دانشگاه فرهنگیان تبریز

چکیده

هدف این مقاله آشنایی بیشتر با مفهوم تربیت، سواد تربیتی و تبیین ساحت‌های ششگانه و نقش و اهمیت آن در سواد تربیتی معلم و تعلیم و تربیت متعلمان است. برای تحقق این تفکر، خانواده و مدرسه نقش اساسی دارند چرا که در نتیجه تربیت درست کودکان و نوجوانان است که چشم‌انداز و اهداف تعلیم و تربیت در آینده‌های نزدیک محقق می‌شود تا با عنایت الهی ایرانی توسعه‌یافته و الهام‌بخش در جهان اسلام و سازنده در عرصه‌های علمی، فناوری و روابط بین‌الملل در منطقه بدرخشد. این نوشتار با تمرکز بر امر خطیر تربیت، به روش کتابخانه‌ای و بر مبنای توصیفی-تحلیلی تهیه شده است. یافته‌های مقاله حاکی از آن است که تحقق هدف آفرینش انسان تنها در پرتو تعلیم و تربیت میسر است. خداوند متعال انسان را به نیروی عقل و ابزار معرفت تجهیز کرد و پیامبرانی را با براهین روشن و احکام و قوانین متقن برانگیخت و طبق نص کتاب آسمانی، رسالت سنگین تعلیم و تربیت انسان را به آنان سپرد. از این رو تعلیم و تربیت، مهم‌ترین بخش تعلیمات و معارف ادیان آسمانی و اسلام را تشکیل می‌دهد. تنها در پرتو تربیت صحیح است که انسان به عنوان موجودی هدفمند و اندیشه‌ورز به اهداف و آرمان‌های خود دست می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: آموزش و پرورش، معلم، متعلم، سواد تربیتی، ساحت‌های ششگانه تربیت

مقدمه

سواد در لغت به معنی سیاهی، نوشته، در فارسی به معنای خواندن و نوشتن، معلومات، و در تعریف سنتی به معنای توانایی خواندن و نوشتن و یا توانایی به کار بردن زبان برای خواندن، نوشتن، گوش دادن و سخن گفتن است ولی این وایه در مفهوم جدید، توانایی شناخت، درک، تفسیر، تغییر، برقراری ارتباط و محاسبه در استفاده از موارد توشته شده مربوط به زمینه‌های گوناگون است. تربیت در لغت به معنای پروریدن و رشد دادن، مصدر ثلاثی مزید باب تفعیل از ریشه «ربو» است به معنای فرایند انتقال و تعمیق دانش‌ها و بینش‌ها، هدایت و تقویت گرایش‌ها و شکوفاسازی هماهنگ استعدادها و توانایی‌های انسان در ابعاد روحی و جسمی برای رسیدن به کمال مطلوب و حیات طیبه است و منظور از تربیت اسلامی، تربیتی است که بر مبانی معرفت‌شناختی، هستی‌شناختی، الهیاتی، انسان‌شناختی و ارزش‌شناختی اسلامی مبتنی باشد. مبانی تربیت عبارت است از زیرساخت اعتقادی و فلسفی و نوع بینش نسبت به مبدأ هستی و جهان و انسان که نظام تعلیم و تربیت بر آن مبتنی است و امتیاز هر مکتبی به مبانی آن بستگی دارد (رحیمیان، محمدحسن؛ رهبر، محمدتقی، ۱۳۸۰: ۳۴).

اهمیت و ضرورت تربیت بر کسی پوشیده نیست. همین ارزشمندی والای تربیت است که وزارت بسیار گسترده آموزش و پرورش در تمام دنیا به عنوان متولی امر خطیر تعلیم و تربیت در همه سطوح تحصیلی شکل گرفته است تا با برنامه‌ریزی دقیق و تألیف کتب متناسب با فراگیران، تحت نظر متخصصان امر، کودکان و نوجوانان به عنوان آینده‌سازان مملکت تربیت آرمانی داشته باشند. «قسمت اعظم تربیت، ساختن انسان‌ها به طور دلخواه است. لذا هر فرهنگی، ملت خویش را آن‌طور که دلخواه اوست می‌سازد (مطهری، ۱۳۹۸: ۵۸). در تربیت انسان، اولین مرحله حرکت، تغییر دادن و اصلاح جهان‌بینی و اصول و محتوای فکری اوست. چنانچه اصول فکری و اعتقادی فرد بر پایه‌ای اصولی باشد در رفتار و کردار و گفتار وی تاثیر مثبت خواهد گذاشت. تلاش برای رسیدن به مبانی و ارزش‌های دینی با هدف داشتن زندگی آرمانی، غایت آفرینش بشر است که تحقق آن به قرب الهی ختم خواهد شد. رسیدن به اینگونه زندگی سعادتمندانه، مستلزم ارتباط آگاهانه با حقیقت هستی در تمام ابعادی فردی-اجتماعی زندگی است و لازمه رسیدن به اینگونه «زیستن» وجود بستری مجهز به تعالیم الهی و باور قلبی است که در نهادهای خانواده، مدرسه و دانشگاه، باید زیرساخت‌های دستیابی به آن را جست‌جو کرد. به نظر می‌رسد وزارت آموزش و پرورش به همراه دانشگاه فرهنگیان، متولی اصلی این امر مهم است. جوانان امروز که پدران و مادران نسل فرادها و معلمان آینده این قشر هستند چشم‌انداز امیدبخشی در این راستا جهت تحقق تعلیم و تربیت دینی، آرمانی و انسانی به‌شمار می‌روند تا پیوند افراد جامعه با ارزش‌های انسانی، اخلاقی و معرفت الهی را میسر سازند ضمن این‌که، خود، الگوی عملی این ایده و ایدئولوژی هستند تا شایستگی‌های بنیادین در افراد جامعه شکل گیرد و نمود عملی یابد و شهروندانی توانمند و معتقد و متعالی تربیت شده و تزریق بطن جامعه گردد؛ به تعبیری، توفیق الهی، انسان باایمان و دارای اعمال شایسته را بدین صفات نیک و معنوی، اکرام می‌کند.

گر از حق نه توفیق خیری رسد کی از بنده خیری به غیری رسد «شیخ اجل سعدی شیرازی»

چنین انسان سعادتمندی به واسطه محبت الهی که در دل اوست از امور باطل و منکر روی‌گردان می‌شود و قلب و روحش به معبود لایزال می‌گراید و سراسر زندگی‌اش نور و کمال و سرور باطنی می‌گردد.

مدرسه به عنوان کانون تعلیم و تربیت رسمی و عمومی، محل کسب تجربه‌های تربیتی است. مدرسه وسیله تکمیل کارهای تربیتی کودکان است؛ کارهای تربیتی را برای کودکان تکمیل می‌کند و در این میان، خانه و خانواده در درجه اول تربیت قرار دارد البته مدرسه ادامه‌دهنده و تکمیل‌کننده تربیت آنهاست. خانه و خانواده در صورت لزوم، دست یاری به سوی مدرسه دراز

می‌کند تا هردو باهم به تربیت کودک بپردازند و خلأهای تربیتی آنها را پر کنند. تصحیح خطاها و اشتباهات سایر موسسات تربیتی و تلافی نقص آنها بر عهده مدرسه است.

پیشینه پژوهش

نظر به اهمیت والای تعلیم و تربیت در تمام ادیان و ملل، آثار بسیاری در این مورد وجود دارد. در ادبیات تعلیمی ایران زمین نیز با تمرکز ویژه بر تربیت، شاهد آثار ارزشمندی هستیم که در جای جای کتاب‌های ادبی چون قابوسنامه، گلستان و بوستان، مثنوی، شاهنامه، منطق‌الطیر، خمسه نظامی، مرزبان‌نامه و سخنان حکیمانه با رویکرد تعلیم و تربیت از اندیشمندان به یادگار مانده است.

توصیه‌هایی بر تعلیم و تربیت در متون ادبی

بر آن باش تا هر چه نیت کنی	نظر در صلاح رعیت کنی
الا تا نیچی سر ار عدل و رای	که مردم ز دست نیچد پای
گریزد رعیت ز بیدادگر	کند نام زشتش به گیتی سمر (سعدی)
راستی پیشه کن کاندلر جهان	نیست الا راستی عزم الرجال
راستی در کار برتر حیلست است	راستی کن تا نبایدت احتیال (مولانا)
تلخی عیش در قناعت نیست	خاک بر مور شکرستان است
گوشه دامن قناعت گیر	خاک این وادی آبرو دارد (حافظ)
به پیر می‌کده گفتم که چیست راه نجات	بداد جام می و گفت راز پوشیدن (حافظ)
فریدون فرخ، فرشته نبود	ز مشک و ز عنبر سرشته نبود
به داد و دهش یافت این نیکویی	تو داد و دهش کن فرشته تویی (فردوسی)

بحث و تحلیل موضوع با محوریت ساحت‌های ششگانه تربیت

نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی، نهادی است اجتماعی و فرهنگی و سازمان یافته که به عنوان مهم‌ترین عامل انتقال، بسط و اعتلای فرهنگ در جامعه اسلامی ایران، مسئولیت آماده‌سازی دانش‌آموزان جهت تحقق مرتبه‌ای از حیات طیبه در همه ابعاد را بر عهده دارد که تحصیل آن بر عموم افراد جامعه لازم و شایسته است. تعلیم و تربیت فرایندی تعالی‌جویانه، تدریجی و مبتنی بر نظام معیار اسلامی است که ساحت‌های تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی؛ تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی؛

تعلیم و تربیت زیستی و بدنی؛ تعلیم و تربیت زیباشناختی و هنری؛ تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه‌ای و تعلیم و تربیت علمی و فناوریانه را دربرمی‌گیرد.

تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی

اخلاق، ضرورتی برای تمام عمر

تعلیم و تربیت لازمه زندگی اجتماعی است و انسان مخلوقی نیازمند آموزش مادام‌العمر است تا در سایه این آموزش‌ها زندگی را بهتر و آرمانی‌تر، تدبیر و مدیریت کند. در تمام ممالک دنیا سازمان آموزش و پرورش هرکشوری تصدی این امر خطیر را برعهده دارد. در کشور ما نیز کودکان در سن آموزش وارد مدارس شده و به صورت متمرکز برای دست‌یابی به حیات طیبه (که تاکید جامعه امروز ماست) تحت آموزش‌های لازم قرار می‌گیرند و هدف غایی آن، پرورش نسل‌های فرهیخته و شهروندانی با شایستگی‌های پایه است و این امر، نقش زیرساختی و چشم‌اندازی امیدبخش در نظام تعلیم و تربیت کشور ماست.

از آنجا که انسان موجودی آموزش‌گر و تعالی‌جوست پرداختن به کسب معنویات برای داشتن زندگی هدفمند و خدایپسندانه را بستری برای دستیابی به این تفکر می‌داند. داشتن خلق زیبا یعنی بهره‌مندی از سرشت نیکو و پسندیده در راستای پیراستن خود از ناپسندها و رساندن به خصلت شایسته و نیک. فرد اخلاقی در جامعه، محبوب بوده و همواره در اندیشه اندوختن انواع خوبی‌ها و دفع بدی‌ها از خویشتن است، چه اندیشمندان اسلامی از رایج‌ترین معنای اصطلاحی اخلاق چنین تعریفی به دست داده اند: «صفات و ویژگی‌های پایدار در نفس که موجب می‌شود کارهایی متناسب با آن صفات به‌طور خودجوش و بدون نیاز به تفکر و تأمل از انسان صادر شد». (مجلسی؛ ۱۱۰۶: ج ۶۷، باب ۵۹، ص ۳۷۲)

در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، تربیت عبارت است از «فرایند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت فراگیران به‌صورتی یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی، به‌منظور هدایت آنها در مسیر آماده‌شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد» (مبانی نظری سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰: ۱۲۹).

ساحت تربیتی اعتقادی

عوامل تربیت صحیح از نظر اسلام شامل تعقل، تفکر و تعلم، تقوا و تزکیه نفس و عبادت است. تفکر و تعقل برای روشن شدن نیروی عقل و تقوا برای تقویت نیروی اراده و عبادت برای تقویت عشق و علاقه معنوی در انسان است. (مطهری: ۱۲۶)

ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در حوزه سواد تربیتی، بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی است که به رشد و تقویت مرتبه‌ای قابل قبول از جنبه دینی و اخلاقی در وجود دانش‌آموزان می‌پردازد و شامل همه تدابیر و اقداماتی است که برای پرورش ایمان آگاهانه دانش‌آموزان و در راستای تعالی هویت دینی و اخلاقی آنها انجام می‌یابد. نیل به کمال مطلوب، مقدور نیست مگر بر اساس الگوپذیری از دستورات الهی در راستای تربیت دینی بر اساس مبانی فطری و آموزه‌های اعتقادی.

قلمرو ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی ناظر بر خودشناسی، خداشناسی، شناخت معاد، نبوت و پذیرش ولایت رهبران دینی (پیامبر (ص) و امامان معصوم (ع)) و پیروی از ایشان، تقید عملی به احکام دینی، تلاش پیوسته برای خودسازی و رعایت اصول و آداب اخلاقی در زندگی روزمره و در ابعاد فردی و اجتماعی است.

هدف غایی ساحت تربیت اخلاقی، عبادی و اخلاقی ایجاد تحول عمیق و آگاهانه در دانش‌آموزان برای نیل به حیات طیبه است. حرکت از وضع موحود و رسیدن به وضع مطلوب، نیازمند رعایت اصولی است که مصادیق آن عبارتند از حرکت از اصلاح ظاهر به تحول باطن، حرکت از ارزیابی بیرونی به ارزش‌یابی به وسیله خود شخص، حرکت از الزام بیرونی به التزام شخصی، حرکت از اجبار برنامه‌ای به انتخاب فردی، حرکت از پیامدگرایی به تکلیف‌مداری، حرکت از ارزش‌های عام انسانی به ارزش‌های الهی و... اصل مهم در ساحت تربیتی-عبادی، مرتبط کردن دین و اخلاق با مسائل زندگی روزمره دانش‌آموزان است. امروز با گسترش استفاده از فضای مجازی باید تربیت دانش‌آموزان بر اساس مهارت‌های کاربرد اخلاق‌مدارانه، بسیار مهم تلقی شود. (سند تحول بنیادین: ۳۰۱)

تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی

ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی و ناطر به کسب شایستگی‌هایی است که دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا بتوانند شهروندانی آگاه و فعال باشند. برای نیل به این مقصود مهارت‌های ارتباط مناسب با دیگران (اعضای خانواده، خویشاوندان، دوستان، همکاران و...)، تعامل شایسته با نهاد دولت و سایر نهادهای اجتماعی و سیاسی (رعایت قانون، مشارکت اجتماعی و سیاسی، مسئولیت‌پذیری و پاس‌داشت ارزش‌های اجتماعی)، کسب دانش اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی (بردباری، درک و فهم اجتماعی، وفاق و همدلی، حفظ وحدت و...) باید آموزش داده‌شود (مبانی نظری سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰: ۳۰۳)

ارتباط با خانواده یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های ارتباط فرد با پیرامون خود است که در شکل‌گیری بنیادهای هویت انسان‌ها نقشی بسزا دارد؛ لذا زندگی خانوادگی و آمادگی برای آن و شکل‌گیری و تداوم این شکل از حیات اجتماعی از شاخص‌های اصلی تربیت اجتماعی است. در تربیت اجتماعی و سیاسی، آمادگی‌های لازم برای کسب توانمندی‌ها و مهارت‌های مورد نیاز برای زندگی خانوادگی و تکوین هویت جنسیتی دانش‌آموزان فراهم شود. هدف از یاددهی این آمادگی‌ها، کسب مهارت عضویت فضیلت‌مدارانه متریان در جامعه‌ای صالح است که نقش بی‌بدیل دین و آموزه‌های آن در اعتلای مناسبات اجتماعی در سطح خانوادگی و اجتماعی غیرقابل انکار است.

متریان در سایه ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی، قانون‌مندی و قانون‌مداری، پرهیز از خودمحوری و خودکامگی، مشارکت فعال و عمل‌گرایانه و آگاهانه را در حیات فردی و اجتماعی می‌آموزند. تاکید بر ظلم‌ستیزی و گسترش عدالت در جهان، تاکید بر اصل تولا و تبرا، تاکید بر تحمل عقاید مخالف و پذیرش خرده‌فرهنگ‌ها و توجه به میراث ارزشمند فرهنگ حقوق اسلامی و ایرانی و نیز توجه به میراث ادب فارسی برای انتقال ارزش‌های اصیل و جهان‌شمول اخلاقی از اصول مهم ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی به‌شمار می‌روند (همان: ۳۰۵).

تربیت بدنی و زیستی

ساخت تربیت زیستی و بدنی ناطر بر حفظ و ارتقای سلامت و رعایت بهداشت جسمی و روانی دانش‌آموزان و تامین سلامت آنان و بخش مهمی از جریان تربیت رسمی و عمومی است. از نظر دین مبین اسلام، تربیت جسم و توجه به حفظ سلامت آن یکی از لوازم رسیدن به تعالی و حیات طیبه است؛ زیرا تعامل مستمر روح و جسم رابطه‌ای عمیق و بنیادین به‌شمار می‌رود

(مطهری، ۱۳۹۸: ۱۸۲). لذا پیامبر اکرم توصیه می‌کنند که به فرزندان خود تیراندازی و شنا یاددهید. «عَلِّمُوا أَوْلَادَكُمْ الرَّمَايَةَ وَ السَّبَاحَةَ». در چنین فضای فکری، مفهوم سلامت در این ساحت، گسترده و شامل ابعاد روانی نیز می‌شود.

آشنا کردن متریبان با رفتارهای پرخطر و آموزش مهارت‌های مراقبت از خود (تقوا) احترام به محیط زیست به مثابه نشانه وجود و اراده خالق و بهره‌مندی معقول از ظرفیت‌های آن برای اعتدالی سطح کیفی زندگی، توجه به تربیت جنسی با توجه به تفاوت‌های جنسی دانش‌آموزان و آموزش کسب مهارت‌های ناظر بر بعد سلامت جسمی و روحی از اصول مورد تاکید ساحت تربیت بدنی و زیستی به‌شمار می‌رود (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰: ۳۰۵-۳۰۷).

ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری

ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی است که به رشد قوه خیال و پرورش عواطف و احساسات و ذوق زیبایی‌شناختی فراگیران در راستای درک موضوعات زیبا و معنوی، توان خلق آثار هنری و ادبی، شناخت و قدردانی از آثار و ارزش‌های هنری توجه دارد. این ساحت، قلمرو معرفتی نقد هنر را نیز پوشش می‌دهد. از آنجا که خلق هنر، نوعی رمزگذاری یا رمزگردانی و دریافت هنر، نوعی رمزگشایی است، تنها هنرمند قادر به خلق معنا و رمزگذاری است، اما کشف معنا و رمزگشایی اثر هنری، مختص به افراد عادی و غیر اهل فن است؛ مشروط بر آن که ادراک زیبایی‌شناختی آنها پرورش یافته باشد. اگر ادراک زیبایی‌شناختی متریبان پرورش یابد به کشف معنا و رمزگشایی دست خواهند یافت. و ذات فرد هنرمند به سبب انس با هنر و زیبایی، پالوده و بری از هرگونه زشتی و بدی است. تا آنجا که عنصرالمعالی در آیین دوست‌یابی در قابوسنامه می‌نویسد: «تو هنرمند باش که هنرمند، کم‌عیب بود و دوست بی‌هنر مدار که از دوست بی‌هنر، فلاح نیابد (عنصرالمعالی، ۱۳۶۲: ۱۵۸) توجه به تربیت هنری و آثار مثبت آن در شخصیت افراد از دیرباز مورد توجه ایرانیان بوده‌است.

در کتاب‌های درسی دوره ابتدایی، فعالیت‌هایی مبنی بر پرورش حواس، فراهم‌سازی زمینه‌های مناسب پرورش تخیل و قوه خیال و فراهم‌سازی زمینه‌های کسب شایستگی‌های رمزگذاری و رمزگشایی جهت گرایش به حوزه هنری در فراگیران پیش‌بینی شده است. (تلخیص از مبانی نظری سند تحول: ۳۰۷-۳۰۸)

ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای

ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای نیز بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی کشور است که ناظر بر یکی از ابعاد مهم زندگی آدمی یعنی بعد اقتصادی و معیشتی انسان‌ها و رشد توانایی‌های متریبان در تدبیر امر معاش و تلاش اقتصادی و حرفه‌ای است. اهتمام به این جنبه از تربیت، بدان سبب است که دانش‌آموز باید به فهم مسائل اقتصادی، درک مهارت‌های حرفه‌ای، التزام به اخلاق حرفه‌ای، توان کارآفرینی، پرهیز از بطالت و بیکاری، رعایت بهره‌وری، تلاش جهت حفظ و توسعه ثروت، اهتمام به بسط عدالت اقتصادی، مراعات قوانین کسب و کار و احکام معاملات و التزام به اخلاق و ارزش‌ها در روابط اقتصادی، اشراف داشته و احساس تعهد نماید؛ زیرا تربیت اقتصادی و حرفه‌ای یکی از زمینه‌های لازم برای تحقق حیات طیبه در ابعاد فردی و اجتماعی به‌شمار می‌رود (همان، ۳۰۹).

ساحت تربیت علمی و فناوری

ساحت تربیت علمی و فناوری بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی است که به کسب شایستگی‌ها، توانمندی‌ها و مهارت‌هایی اهتمام دارد که متربیان را در شناخت و بهره‌گیری و توسعه نتایج تجارب متراکم بشری در عرصه علم و فناوری یاری کند تا فراگیران قادر شوند نسبت به جهان هستی و استفاده درست از طبیعت، بینشی ارزش‌مدار کسب کنند. این نگرش، راهبردی اساسی در نگاه انسان به طبیعت و حفظ و مراقبت از آن در پی دارد. (همان: ۳۱۱) که بسترهای رشد توانمندی افراد جامعه در راستای فهم و درک دانش‌های پایه و عمومی، کسب مهارت دانش‌افزایی، به کارگیری شیوه تفکر علمی و منطقی، توان تفکر انتقادی، آمادگی ایجاد خلاقیت و نوآوری و کسب دانش و بینش فناورانه برای بهبود کیفیت زندگی اجتماعی را فراهم می‌سازد. هماهنگی علم و آموزه‌های دینی و توجه به ارزش‌مداری محتوا و توسعه ارزش‌های اخلاقی و تناسب توانمندی‌های این ساحت با نیازهای مرتبط با زندگی فراگیران و توجه به چشم‌انداز آینده رشد و توسعه علم و فناوری در زندگی بشر از مؤلفه‌های مهم ساحت تربیت علمی و فناوری محسوب می‌شود که از لوازم نیل به حیات طیبه است.

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

در دین و فرهنگ ما معلم، شأن و منزلت والایی دارد. وقتی علم و معرفت از جایگاه والایی برخوردار باشد و با اهداف متعالی خلقت هم‌سو باشد مسئولیت معلم به عنوان شخص اول تعلیم و تربیت، سنگین‌تر می‌شود. سواد تربیتی معلم یعنی درک مفهوم تربیت و روش‌های درست تربیتی، داشتن دانش لازم برای تربیت فرزندان و دانش‌آموزان شایسته و توانمند که حاصل آن تربیت شهروندانی با توانایی‌های سلامت روانی، روحیه همکاری و همدلی، مسئولیت‌پذیری، تعامل و معاشرت نیک با دیگران و احترام به هم‌نوعان و طبیعت و قانون و است.

معلم مهم‌ترین عامل تغییر در آموزش و پرورش و فراگیران است لذا شایسته است که ابتدا خود، دانش و منش معلمی داشته باشد

آنکه مردم را به نیکی می‌دهد اندرز و پند ابتدا باید نکو سازد مرام خویش را

و به مصداق این بیت، خودسازی پیش از تعلیم و تربیت است به تعبیری بهتر، فرد باید دارای توان تربیتی بالا باشد و بداند تربیت یعنی بسترسازی مناسب برای به فعل درآوردن استعدادها و بالقوه مثبت فرزندان و متعلمان. همچنین بداند که از ابعاد مهم تعلیم و تربیت در هر جامعه ای تحقق اهداف فرهنگی و تربیتی آن است و معلم با احاطه بر سواد تربیتی باید در امر تعلیم و تربیت به این مساله جامه عمل پوشاند.

مراجع و مآخذ

- رحیمیان، محمدحسن؛ رهبر، محمدتقی (۱۳۸۰) آیین تزکیه، تهران: سازمان سمت
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) وزارت آموزش و پرورش
- شریفی، احمدحسین، (۱۳۹۸) آیین زندگی (اخلاق کاربردی) قم: نشر معارف
- عصرالمعالی کیکاووس بن اسکندر زیاری (۱۳۶۲) گزیده قابوس‌نامه، به کوشش غلامحسین یوسفی، تهران: امیرکبیر
- مجلسی، محمدباقر، (۱۰۳۷-۱۱۱۰) بحار الانوار الجامعة لدرر اخبار الائمه الأطهار، ناشر، مؤسسه الوفاء
- مطهری، مرتضی (۱۳۹۸) تعلیم و تربیت در اسلام، تهران: انتشارات صدرا
- مورتی، کریشنا (۱۳۸۳) تعلیم کریشنا مورتی، مترجم: محمدجعفر مصفا، تهران: نشر قطره